

Svartvitt dominerar fortfarande

För några år sedan spådde en del experter att den stora boomen med svartvita foton snart skulle nå sin kulmen och börja avta. I dag vet vi att den profetian aldrig slog in. I stället ser vi fortfarande en väldigt hög andel av svartvita foton i konst- och featuresammanhang. Svartvitt tillåter fotografen att framföra sitt budskap på ett råare, mer omedelbart sätt utan att störande färgpartier riskerar att avleda betraktarens uppmärksamhet. Svartvitt lämpar sig också bättre för den höga kontrast som är på modet för tillfället. Dessutom är nog de flesta överens om att vissa motiv helt enkelt gör sig bäst i gråskala.

I Photoshop finns det en hel uppsjö av metoder för att konvertera färgbilder till svartvitt. Vissa är enkla, andra ger bättre kontroll.

1

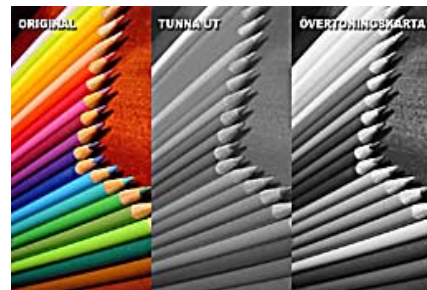
SNABBT OCH SNYGGT

1 Övertöningskarta

Den absolut snabbaste metoden att avlägsna färgen i Photoshop är att välja **Bild>Justeringar>Tunna ut**. Tyvärr är det väldigt få gånger det tillvägagångssättet ger ett vettigt resultat. Bilden blir ofta blaskig och kontrastlös. Bästa snabbmetoden är i stället att använda en övertöningskarta.

Gör först en kopia av ursprungsbilden, till exempel via **Lager>Duplicera lager**. Se sedan till att du har valt svart och vit som utgångsfärger genom att tycka "D" på tangentbordet. Välj därefter **Bild>Justeringar>Övertöningskarta**. Bilden blir omedelbart snyggt tonad i svartvitt.

*Tips: Ett ännu bättre alternativ är välja **Lager>Nytt justeringslager>Övertöningskarta**. Då får du övertöningskartan som ett justeringslager som går att justera vidare utan att bilden förstörs.*

2

MER KONTROLL

2 Blanda kanaler

Vill du ha mer kontroll över svartvitkonverteringen kan du använda **Bild>Justeringar>Blanda kanaler**. Kryssa i rutan "monokrom" och använd reglagen för att hitta rätt utseende. Håll reda på den totala procentsatsen. I normala fall ska summan hamna i närheten av 100% för att bilden ska bli snygg.

Tips: Genom att variera inställningarna kan du till exempel se till att en himmel får en dramatisk mörkgrå nyans i stället för ljusgrå som kanske hade varit fallet med andra metoder. Dramatiska himlar med hög kontrast är fortfarande supertrendigt.

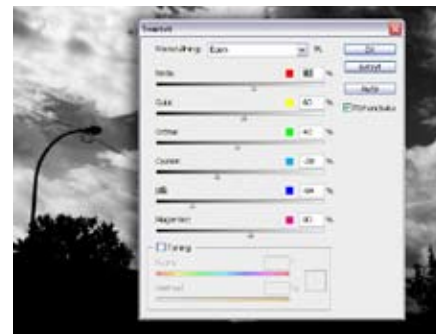
3

FÖR DIG MED PHOTOSHOP CS3

3 Finjustera med svartvitt

För dig som har Photoshop CS3 finns numera en utmärkt funktion för svartvitkonverteringar. Du hittar den under **Bild>Justeringar>Svartvitt**. Med hjälp av reglagen kan du finjustera precis vilken grånyans olika färgskalor ska anta. Enklare och mer intuitivt än kusinen "blanda kanaler".

Tips: Om du har problem att hitta reglaget som påverkar ett visst område finns det en supersmart funktion. Klicka bara på området med musen. Håll sedan ner knappen och dra åt höger eller vänster för att göra området ljusare respektive mörkare. Var dock medveten om att alla områden med samma nyans påverkas på samma sätt.

Hitta rätt känsla med kontrasten

Att ställa in kontrasten på dina bilder är numera en ganska tacksam uppgift om du vill vara trendig. Både superhög kontrast och grådassig lågkontrast har kommit på modet. Du kan justera kontrasten i Photoshop på flera olika sätt. Välj och vraka beroende på vilken effekt du är ute efter.

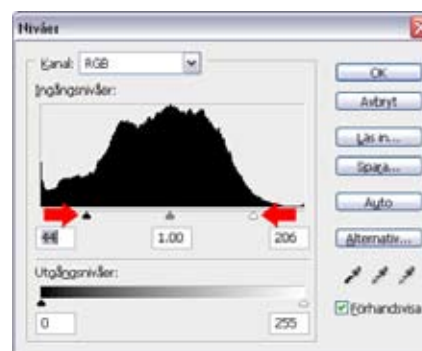
4

SMIDIGT MED BRA KONTROLL

4 Nivåer

Ett av de vanligaste sätten att öka kontrasten är att dra ihop histogrammet. Välj **Bild>Justeringar>Nivåer**. Dra det svarta reglaget åt höger och det vita åt vänster för att öka kontrasten. Justera till sist ljuset i bilden med det gråa mittenreglaget. Observera att tidigare regler om att högdagrar inte får fräta ut inte gäller i samma utsträckning längre. Så länge du gör det medvetet riskerar du aldrig att vara otrendig.

Tips: Vill du i stället minska kontrasten drar du in de två reglagen under gråskalan för "utgångsnivåer". Nivåer finns också som ett justeringslager. Utnyttja det om du vill ha möjlighet att finjustera kontraständringen längre fram.

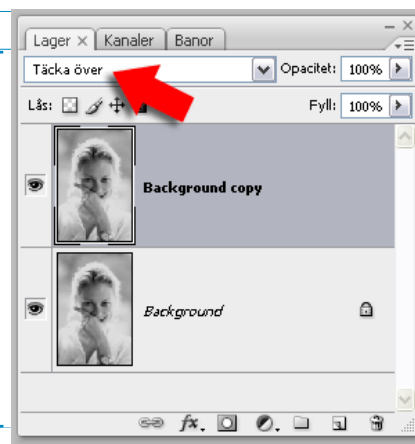

5

SUPERSNABB**Täcka över**

Blandningsläget "täcka över" är ett av de mest användbara i Photoshop. Det fungerar så att svart gör det underliggande lagret mörkare, vitt gör det ljusare medan mellangrätt lämnar lagret orört. Genom att göra en kopia av ursprungsbilden och sätta blandningsläget till täcka över kan du alltså snabbt och enkelt öka kontrasten.

Tips: Tycker du att kontrasten blir för stark minskar du bara lagrets opacitet. Experimentera också med några av de andra blandningslägena precis under täcka över, till exempel mjukt eller hårt ljus.

6

BEHÅLL FÄRGERNA**Kontrastökning utan att röra färgerna**

Att öka kontrasten innebär i regel också att färgerna blir mer mättade. Ibland kan det vara en önskvärd effekt, men andra gånger vill du öka kontrasten utan att påverka färgmättningen.

Gör en kopia av originalbilden och använd snabbmetoden med övertoningskarta (nr 1) för att göra kopian svartvit. Ändra sedan lagrets blandningsläge till "täcka över" för att få en kontrastökning utan att originalfärgerna mättas.

Tips: Använder du ett justeringslager för övertoningskarta går det lika bra att ändra blandningsläget på det.

Smutsigt är snyggt

Att smutsa ner bilden har varit på modet i flera år och är fortfarande populärt. Speciellt ser man det i sammanhang där fotografen vill framhäva saker som sorg, misär, kuslighet, tuffhet, förfall eller bara markera ett avstånd från det perfekta och iordningställda.

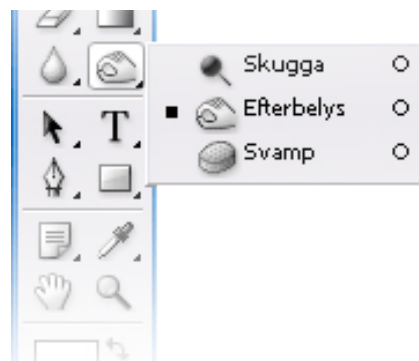
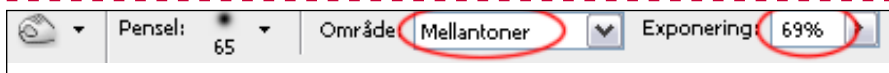
7

PRECIS SOM I MÖRKKRUMMET**Skugga och efterbelys**

Den kanske mest uppenbara metoden för att smutsa ner en bild är att använda verktygen skugga och efterbelys. Precis som i det gamla mörkrummet kan du använda verktygen för att ljusa upp eller mörka ner partier. Hur mycket effekten ska slå igenom ställer du in i alternativfältet under "exponering". Under område anger du vilket tonomfång du vill arbeta med.

Tips: Det går också att skugga och efterbelysa utan att förstöra själva bilden. Välj bara Lager>Nytt lager. I dialogrutan sätter du blandningsläget till "täcka över" och fyller lagret med mellangrån genom att klicka i den lilla rutan som dyker upp längst ner.

Tack vare blandningsläget kan du nu utföra skuggningen och efterbelysningen odestruktivt på det nya lagret i stället.

8

SNABB VINJETTERING**Vinjettering**

Vinjetteringar har varit populärt en längre tid. Vill du göra dina egna varianter kan du antingen använda efterbelys eller fylla en slarvig markering med svart färg och sudda med gaussisk oskärpa. Experimentera sedan med opacitet och blandningslägen för att hitta rätt. Men vill du ha snabbast möjliga vinjettering behöver du bara gå till filtermenyn.

Välj Filter>Förvräng>Linskorrigering. Ungefär mitt i rutan som dyker upp finns en avdelning för vinjettering.

Tips: Testa också att dra upp mängdvärdet för att göra bildens hörn ljusare – en trend som kommer mer och mer.

9

OM DU VILL EXPERIMENTERA

Plastfilm

Ibland ger Photoshop's verktyg och filter upphov till riktiga specialtrick. Trick där en funktion utnyttjas på ett helt annat sätt än det var tänkt från början. Det här är ett sådant. Man skulle kunna kalla det tombola-tricket. Det fungerar nämligen väldigt bra ibland och andra gånger inte alls. Men det går snabbt att testa så om du gillar att experimentera kan det vara värt ett försök. Effekten används främst för att framhäva rynkor och texturer samtidigt som fotot blir smutsigare i största allmänhet.

Gör en kopia av din bild via *Lager>Duplicera lager*. Välj sedan *Filter>Konstnärliga>Plastfilm* och kräma på max på alla reglage. Klicka sedan OK och sätt lagrets blandningsläge till "multiplitera". Minska lageropaciteten vid behov.

Tips: Får du det inte att funka kan du försöka att dra tillbaka det översta reglaget (intensitet högdagar) en liten bit. Kom dock ihåg att vissa bilder helt enkelt inte är mottagliga för det här tricket

Brus ger bilden struktur

Ett av kameratillverkarnas försäljningsargument är att ISO-värdet kan vara högt utan att bilden blir brusig. Tilläggprogram för effektiv brusreducering är populärare än någonsin. Trots det börjar bruset så smått att återvända på riktigt bred front. I många konstfoton är brus eller kornighet en självklar beståndsdel.

Digitalt brus har inte samma utseende som den analoga filmens kornighet. Vissa lägger ner mycket möda på att efterlikna äkta filmkorn, men på senare år har det också blivit vanligt att helt enkelt nöja sig med looken hos digitalt brus. Att lägga bruset direkt på bilden har dock flera nackdelar. Därför bör du alltid använda den odestruktiva metoden.

10

BRUS SOM INTE FÖRSTÖR

Odestruktivt brus

Skapa ett nytt lager via *Lager>Nytt>Lager*. I dialogrutan ändrar du blandningsläget till "täcka över" och kryssar i rutan längst ner för att fylla lagret med 50 % grå färg. Om du sedan förser lagret med brus via *Lager>Brus>Lägg till brus* blir effekten densamma som när du lägger bruset direkt på bildlagret. Fördelen är att bilden inte förstörs och du får dessutom möjlighet att utföra fler åtgärder som bara påverkar bruset.

*Tips: Ändra opaciteten för att minska brusets genomslagskraft. Ofta vill du också göra bruset lite mer grovkornigt och mindre vasst. Använd då *Filter>Oskärpa>Gaussisk oskärpa*. Vill du avlägsna bruset i vissa partier målar du bara med en mellangrå pensel på bruslagret.*

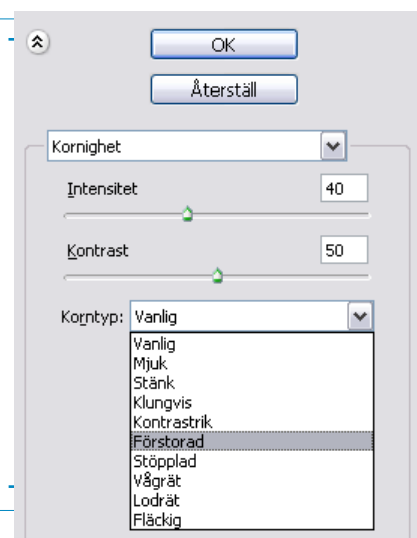
11

OM DU VILL VARIERA

Korneffekter

Är du inte förtjust i det digitala bruset och vill prova andra typer av struktur kan du använda Photoshop's kornfilter. Det hittar du under *Filter>Textur>Korn*. Testa de olika alternativen i rullistan för att hitta något du gillar.

Tips: En del korneffekter har färger i sig. Läger du dem på en svartvit bild kan resultatet bli konstigt. Ett sätt att komma runt detta är att lägga kornigheten på en kopia av ursprungsbilden och sätta blandningsläget till "Luminiscens". Då plockar den brusiga bilden upp färgerna ifrån det underliggande lagret i stället.

Visa alla detaljer

Fotografer som Dave Hill, Jim Fiscus och Andrzej Dragan har en stil och känsla i sina foton som många andra har slängt avundsjuka blickar på. I jakten på att efterlikna stilen har det uppstått så många varianter att det numera är supertrendigt med människor som nästan ser lite artificiella ut. Bilderna kännetecknas av lågmättade hudtoner på en kall och hård yta som visar så många detaljer som möjligt.

I många fall handlar tekniken om avancerad ljussättning och HDR-effekter (High dynamic range). Men det finns också ett par snabbvarianter som du kan göra i Photoshop.

12

FÖRSTÄRK STRUKTURER

1 2 Skugga/högdager

Med hjälp av Photoshops funktion *Bild>Justeringar>Skugga/Högdager* kan du i många fall få fram ett utseende som på många sätt liknar den populära effekten. Med kan du lyfta fram dolda detaljer i både mörka och ljusa partier. Vilka inställningar som gäller varierar från bild till bild, men ofta behöver du ta i ganska kraftigt för att få rätt effekt.

Tips: Utför justeringen på en kopia av ursprungsbilden. På så sätt kan du sedan testa olika blandningslägen för lagret och få fram nya effekter.

13

LÄCKER STATYKÄNSLA

1 1 Högpasfilteret

En annan variant för att åstadkomma ungefär samma effekt är att utnyttja Photoshops högpasfilter.

Välj *Filter>Annat>Högpas*. Välj en ganska hög radie för att hitta rätt statykänsla. Bilden blir väldigt lågkontrastig och grådassig. Använd någon av metoderna 4 eller 5 för att öka kontrasten igen.

Tips: Lägg högpasfilteret på en kopia av ursprungsbilden och ändra blandningsläget till "hårt ljus". På så sätt gör du samtidigt en högpasförstärkning som förstärker texturer i bilden och lyfter fram fler detaljer.

Kontroll över färgerna

Även om svartvitt fortfarande dominerar börjar allt fler fotografer utnyttja färg på nya sätt. Både superhög färgmättnad och väldigt urvattnade färger har blivit populärt. Vi ser till exempel allt oftare hudtoner som inte alls har de varma nyanserna utan tvärtom en känsla av bårhus över sig.

14

SNYGGA FÄRGER MED LÅG MÄTTNAD

1 1 Smält samman färg och gråskala

Att minska färgmättnaden behöver inte göras med hjälp av *Bild>Justeringar>Nyans/Mättmad*. Du kan ofta få en snyggare effekt genom att tona ihop en färgad och en svartvit version av samma bild. Välj någon av metoderna 1-3 och skapa en svartvit kopia av originalbilden. Använd sedan lageropaciteten för att smälta samman den svartvita versionen med färgbilden.

Tips: Testa också olika blandningslägen hos det svartvita lagret för att variera effekten.

15

ÖKA MÄTTNADEN MEN BEHÅLL LJUSET

1.5 Hög färgmättnad

Om du vill öka färgmättnaden väldigt mycket i Photoshop finns det risk att du förstör bilden. Att öka färgmättnaden i en RGB-bild påverkar nämligen inte bara färgen, utan också ljuset i bilden. Det finns dock en enkel väg runt det problemet.

Gör en kopia av ursprungsbilden och öka färgmättnaden, till exempel via *Bild>Justeringar>Nyans/Mättnad*. Lägg märke till hur ljuset i vissa bildområden påverkas. Sätt sedan blandningsläget till "Färg" för att få det bästa från två världar – kontrasten från det underliggande lagret och färgen från det övre.

*Tips: Vill du få ännu rikare färger kan du växla över bilden till Lab-läge med *Bild>Läge>Lab-färg*. Bilden blir nu uppdelad i en ljuskanal och två färgkanaler i stället för RGB-bildens tre färgkanaler. Eftersom färg och ljus är separerade kan du plocka fram snygga färger utan att förstöra kontrasten. Välj till exempel *Bild>Justeringar>Kurvor*. Använd rullistan för att klicka fram de två färgkanalerna i tur och ordning och öka kontrasten med en S-formad kurva för att förstärka färgerna.*

Skärpa eller oskärpa spelar ingen roll

Precis som färg är skärpa ett väldigt tacksamt område just nu. Hur du än gör behöver du inte känna dig omodern. Extrem skärpning är lika trendigt som rejäl oskärpa.

16

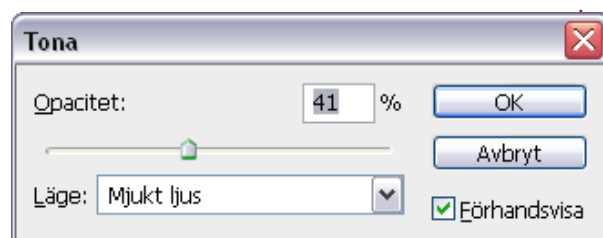
KONTROLL PÅ SKÄRPAN

1.6 Tona extrem skärpa

Skärpan ökar du enklast med gamla hederliga oskärpa mask som du hittar under *Filter>Skärpa*. Var inte rädd för att ta i. Överskärpta bilder finns numera i alla sammanhang. Dessutom behöver du inte följa den gamla regeln att skärpningen alltid ska ske sist i efterbehandlingen. Lägg i stället skärpan tidigt och kanske ytterligare en gång i slutet.

Ett bra sätt är att skärpa bilden extremt mycket för att sedan tona ner skärpningen. Så fort du har använt oskärpa mask väljer du bara *Redigera>Tona ...* Det ger dig chans att styra i efterhand hur mycket skärpan ska slå igenom med opacitet. På så sätt får du bättre kontroll över slutresultatet.

Tips: Testa också olika blandningslägen när du tonar skärpan. Med rätt blandningsläge kan du till exempel se till att vissa områden skyddas från för mycket skärpa.

17

SUDDIGT ÄR MODERNT

1.7 Medveten oskärpa

Oskarpa bilder är absolut inte detsamma som misslyckade bilder inom konstfoto. Många gånger ger oskärpan en extra karaktär och känsla i bilderna. Om du gillar suddiga bilder är det förstås enklast att fota med lång slutartid. Men vill du åt effekten i efterhand kan du i stället lägga på lite lätt rörelseoskärpa. Gör först en kopia av originalbilden. Välj sedan *Filter>Oskarpa>Rörelseoskärpa*. Ställ in vinkel och välj en relativt låg radie. Om du vill kan du också minska effekten något med lageropacitet.

*Tips: Testa också *Filter>Oskarpa>Radiell oskärpa* om du vill ha fler effekter. En knappt märkbar zoomoskärpa kan vara ett väldigt effektivt sätt att dra in betraktaren i bilden.*

Kombinera tipsen för att hitta din egen stil

Kom ihåg att det är kombinationen av flera effekter som gör att du kan hitta det utseende du eftersträvar. Precis som vi har gjort med bilderna som inledde den här artikeln. Lycka till!

artificiell look

- 6. kontrast utan att öka färgerna
- 8. vinjettering
- 13. högpasfilter
- 14. smält samman färg- och gråskala
- 16. tona extrem skärpa

före

efter

efter

före

mörkt, kontrastrikt och oskarpt

- 2. blanda kanaler
- 5. täcka över
- 7. skugga och överbelys
- 10. odestruktivt brus
- 17. medveten skärpa

svartvitt med hårt ljus

- 1. övertöningskarta
- 4. nivåer
- 8. vinjettering
- 11. korneffekter

efter

före